

Warszawa, 11 lutego 2013

*„Im bardziej chore jest państwo,
tym więcej w nim ustaw i rozporządzeń”.*
Publiusz Kornerliusz TACYT

**Opinia Federacji Inicjatyw Oświatowej o
„Ustawie o wzmocnieniu udziału mieszkańców w samorządzie terytorialnym,
współdziałaniu gmin, powiatów i województw”**

Wyrażamy uznanie Zespołowi „Samorząd Terytorialny dla Polski” funkcjonującemu w ramach Forum Debaty Publicznej za przygotowanie wewnętrznie spójnego projektu Ustawy o wzmocnieniu udziału mieszkańców w samorządzie terytorialnym, współdziałaniu gmin, powiatów i województw.

Zwiększenie udziału obywateli w życiu publicznym uważamy za najważniejszy sposób naprawy państwa.

Nie wydaje nam się jednak, aby poprawę funkcjonowania państwa można było osiągnąć poprzez proponowaną zmianę prawa.

W naszej opinii Ustawa jest zbyt zachowawcza. Proponowane zapisy nie zmieniają relacji pomiędzy obywatelami a władzami gminy i utrzymują podział na „my mieszkańcy” i „oni rządzący”. Radykalną zmianą w tych relacjach byłoby nadanie osobowości prawnej sołectwu. Pozwoliłoby to na posiadanie prawa własności do mienia znajdującego się na terenie danej wsi/sołectwa i zachęciłoby do tworzenia i pomnażania w oparciu o pracę wolontariacką mienia wiejskiego, tak jak to się działo w naszej wielowiekowej tradycji.

Reforma państwa po 1989 roku została oparta na własności prywatnej, zapomniano o własności wspólnoty wiejskiej. Konsekwencją braku osobowości prawnej sołectwa jest to, iż budynki szkół stawiane na gruncie ofiarowanym przez prywatnego darczyńcę, wybudowane i remontowane w czynnie społecznym przez mieszkańców, ze składek prywatnych i zbiorok publicznych są prawnie własnością gminy. Władze gminy nie mają obowiązku uwzględniania woli mieszkańców w podejmowaniu decyzji o ich wykorzystaniu np. w sytuacji likwidacji szkoły. Bywa, że odmawiają użyczenia budynku na założenie szkoły wspólnotowej prowadzonej przez stowarzyszenie rozwoju wsi, a nawet sprzedają go pomimo protestów mieszkańców.

Proponowane przez Ustawę powoływanie stowarzyszenia mieszkańców jest próbą zachęcenia mieszkańców do aktywności i pracy społecznej na rzecz wspólnoty. Niestety jednak obowiązujące prawo nie daje gwarancji, iż owoce tej pracy będą wykorzystane zgodnie z wolą mieszkańców w dalszej perspektywie czasowej. Będzie to zniechęcało obywateli do pracy na rzecz wspólnego dobra.

Naszym zdaniem problem braku aktywności obywateli wynika z nieznamomości i nierozumienia już istniejącego prawa, a także niewłaściwego stosowania go – zarówno przez rządzących, jak i rządzonych. Obawiamy się, iż ponad 100 stronicowa Ustawa jest zdecydowanie za długa, aby być czytana, rozumiana, zapamiętana i

używaną przez obywateli i ich władze. Sądzymy, iż znacznie bardziej skuteczny byłby, realizowany ewentualnie równoległe do wprowadzonego prawa, powszechny program edukacji obywatelskiej, skupiony na wykorzystaniu już istniejących w prawie możliwości, w którym główną część stanowiłyby działania praktyczne.

FIO proponuje, aby taki program edukacji obywatelskiej był zbudowany wokół tematu wprowadzania zmian w edukacji. Wtedy interesowałby bezpośrednio co najmniej 7 milionów obywateli – rodziców uczniów. Jednocześnie mógłby zawierać inne komponenty - przygotowane dla uczniów i dla nauczycieli. W ten sposób zostałyby włączonych w program edukacyjny 5 milionów uczniów i kilkaset tysięcy nauczycieli.

Proponujemy, aby jako pilotaż do szerszego przygotowywania zmian w edukacji wykorzystać program upowszechniania edukacji przedszkolnej.

Na upowszechnianie edukacji przedszkolnej zostały obecnie przeznaczone przez MRR i MEN dodatkowe środki w wysokości 50 mln euro. Przygotowywana jest także zmiana Ustawy o systemie oświaty wprowadzająca dotację z budżetu państwa na edukację przedszkolną w wysokości 320 mln złotych w nadchodzącym roku, a większą w latach następnych. Wystarczy w program wydatkowania tych pieniędzy włączyć aktywizację rodziców, aby została uruchomiona siła znaczącej części społeczeństwa.

Proponowane działania są możliwe przy istniejącym prawie. Po wprowadzeniu niewielkiej korekty w obowiązujących ustawach dotyczącej praw do mienia szkolnego budowanego lub remontowanego w czynie społecznym zyskałyby na atrakcyjności. To rodzice w największym stopniu są i będą zainteresowani dobrą edukacją dzieci. Ich rzeczywisty udział w wykorzystaniu 50 mln euro i 320 mln złotych zapewni większą efektywność wydatkowania środków publicznych. Zwracamy uwagę, iż nasze propozycje nie wymagają wielkich zmian w prawie, a zaktywizują miliony obywateli.

Z uwagi na 13-letnie doświadczenie FIO w upowszechnianiu działań obywatelskich w dziedzinie edukacji deklarujemy swoją pomoc, zarówno w tworzeniu programu, jak i w proponowaniu koniecznych zmian w prawie.

W imieniu Federacji Inicjatyw Oświatowych

Alina Kozińska-Bałdyga
Prezeska Zarządu

Małgorzata Lewandowska
Wiceprezeska Zarządu